

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom: „KOROŠKI SLOVENEK“.
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Koroški Slovenec, uredništvo, Klagenfurt, Viktringerring 26

**List za politiko,
gospodarstvo in prosveto**

Izhaja vsako sredo. — Posamezna številka 15 grošev.
Stane četrletno: 1 S 50 g; celoletno: 6 S — g
Za Jugoslavijo
četrletno: Din. 25.—; celoletno: Din. 100.—

Ob vstopu v jubilejno leto.

Z novo delovno dobo stopa Slovenska prosvetna zveza v trideseto leto svojega delovanja. Če si predočimo ta leta, vidimo navzgor in navzdol slovenske kulturne organizacije. Porasti v letih 1908—1914 je sledilo splošno mrtvilo, ker so najboljši slovenski kulturni delavci in društveniki stali na raznih bojnih frontah. Na teh razvalinah je v narodu vkoreninjena organizacija pričela poganjati iznova in danes je skupno z Zadružno zvezo nositeljica kulturno-političnega in gospodarskega življenja za nas koroške Slovence. Da je SPZ zmogla vse pretresljaje zadnjih desetletij, je razumljivo edino iz dejstva, da je ta organizacija zrasla iz potrebe časa, da so pred njo bila že slovenska kulturna društva po vaseh in farah in da je SPZ le povezala posamezne veje v močno narodno deblo.

Premalo bi bilo, če bi ob uvodu v novo poslovno dobo obujali samo spomine, ker bi to kazalo neke vrste zastarelost cele organizacije, ki mora ostati na vseh poljih sodobna. Pač pa je treba poznati zgodovino organizacije, da na tej vidimo, kar je bilo dobrega in to še zboljšamo in vidimo tudi to, kar je bilo slabega in zboljšanja nujno potrebnega.

V zadnjih letih je SPZ postavljena pred večje in težavnejše naloge, ona ni več samo kulturna organizacija na znotraj, marveč tudi manjšinska organizacija na zunaj. Tem novim nalogam se še niso povsem prilagodila društva po vaseh in farah. Pogosto vidimo v društvih le zbirališče aktivne in marljive mladine, stari izkušeni možje pa se zadržijo do društva nekam pasivno iz napačne miselnosti, da oni ne spadajo več zraven. „Stari“ gredo še v občinski odbor, v eno ali drugo stanovsko organizacijo, oni so zastopani pri igrah in koncertih, na sestanku pa jih po navadi ni. Če vprašaš po vzroku, je navadni odgovor „smo že prestari“.

Kakor je Slovenska prosvetna zveza centralna organizacija vseh koroških Slovencev, tako so društva po deželi slovenske organizacije za faro ali občino. V slovensko organizacijo spadajo vsi Slovenci brez ozira na starost ali stan, ker bo le tedaj društvo kos vsej svoji nalogi, če bo delavno in aktivno mladino podpiralo izkušeno starešinstvo in če bo to zopet v mladini videlo nove življenske sile, katere se borijo za veljavo v javnem in zasebnem življenju. Nujno potrebno je, da slovenski zastopniki v občini in drugod niso samo člani društva, oni morajo biti zastopani tudi v društvenih odborih, ker bo le na ta način mogoče ustvariti povezanost med narodom in zastopstvom. Zaupanje naroda v svojega zastopnika se je svoj čas izražalo ob volitvah. Imenovani zastopniki pa morajo sami iskati zaupanje naroda, če sevé sploh hočejo vršiti nalogo, katera jim je namenjena.

S tem sem nakazal najvažnejši nalogi za novo poslovno dobo. Razširitev društvene organizacije in poglobitev društve-

nega delovanja. Vsi Slovenci fare ali občine morajo biti včlanjeni v slovenskem kulturnem društvu. Da poglobimo društveno delovanje, bo treba letos posvečati posebno pozornost sestankom, kateri morajo postati središče vsega dela. Dobro pripravljen sestanek bo povezal vse društvenike miselno v eno celoto. Tu so nujno potrebni naši izkušeni starešine in zastopniki v raznih korporacijah, da obvestijo članstvo društva o vseh važnejših dogodkih in si tako pridobijo tudi zaupanje ljudstva, ker to ni nujno povezano z imenovanjem v ta ali drugi odbor. Obnovitev in smotreno delo društvenih knjižnic mora biti druga stran društvenega delovanja. Samo dobra poučna ali zabavna knjiga naj pride društvnikom v roke, ker le ta bo ustvarila potrebo po drugi knjigi, kakor bo uspel sestanek zbudil potrebo po novem sestanku.

Da pridejo društvene prireditve na svoj račun, za to bo v prvi vrsti skrbela agilna mladina. Za prireditve vseh vrst je nujno potrebna dobra priprava. Naglica pogosto škoduje vsej prireditvi, katera mora enako, kakor sestanek in knjižnica služiti utrditvi duha slovenske skupnosti.

Podlaga vsemu društvenemu delu na znotraj in zunaj naj bo železna disciplina, katera urejuje razmerje med posamezniki in razmerje posameznika do skupnosti. Le tako se bomo primerno pripravili na jubilej slovenske kulturne in manjšinske organizacije. Jubilejno leto 1938 mora dovesti SPZ na višek delovanja. Uvod v jubilejno leto bomo napravili z voditeljskim tečajem v prvi polovici novembra v Celovcu, dobro se za ta tečaj pripravite vsi, da bomo po tečaju šli takoj na delo.

Dr. Joško Tischler.

Nemško-nacionalni cinizem.

Znana Veiter-jeva knjiga o koroških Slovencih je našla odgovor nemško-nacionalnega tabora. Njen objektivni, vsakodnevni narodno-politični nespornostni odmaknjeni vidik je našel priznanje manjšinskih teoretikov in praktikov, ugledni Nemci — Schiemann, Czermak i. dr. — jo smatrajo za napredek v proučevanju kočljivega narodnostnega vprašanja, slovenska in jugoslovanska javnost je knjigi priznala stvarnost in dobrohotnost. Nanjo so sedaj odgovorili nemški-nacionalci z delom graškega profesorja V. Miltschinskega „Kärntens hundertjähriger Grenzlandkampf“.

Knjiga zagovarja renegatstvo in ponemčevanje. (Nehote se bralec vpraša po narodnem poreklu pisateljevem.) V večjem delu je kompilacija izdanj znanega Martina Wutte-ja, v posebnem odstavku so zbrani vsi „dokazi“ našega izzivalnega (!) zadržanja, pisanja in delovanja proti novi Avstriji, višek pa doseže knjiga v štirih točkah, ki jih njen pisatelj označi kot predpogoje narodnostnega sporazuma in izmed katerih se zadnji dve glasita: S koroškimi Slovenci in

Nemci v Sloveniji naj se ravna povsem enako, koroškimi „Windische“ pa naj se dovoli povsem svobodna volitev kulturnega kroga in šolstva. S pristankom na te točke dokažemo lojalnost dejanja in si pridobimo priznanje vseh Nemcev. V nepoučnem bralcu bo vstala slika strastnih, nepomirljivih, mrkih sovražnikov nemštva v deželi koroški.

Omenjeno delo ne zasluži podrobne ocene in bi ga v našem listu ne omenjali, če ne bi bilo naravnost klasičen vzgled, kako naj se o manjšinskem vprašanju in manjšinah ne piše. Prepričani smo, da bo to bolešno-strastno grajenje ovir na poti do narodnostnega sporazuma na Koroškem odbilo tudi vsakega Nemca, ki narodu-sosedu ne odreka vprek stvarnosti in dobrovoljnosti in mu je pravična rešitev kočljivega položaja v deželi na srcu. Neodpustljiv cinizem pa je ob poznanju tega položaja zahtevati recipročnost z Nemci v Jugoslaviji, od koroških Slovencev pa tirjati, da mirno pristanejo na ponemčevanje svojih vrst.

Evropa bo ali fašistična ali ...

„Popolo d'Italia,“ vodilni italijanski list, je nedavno izpovedal svojo fašistično vero. V članku, obravnavajočem Mussolinijev pohod v Berlin, pravi med drugim:

„Vsi, ki zastopajo konzervativne moči in reakcijo, ki so kapitalizem, parlamentarna demokracija, socializem, komunizem, liberalizem in nek omahljiv katolicizem, s katerim bomo nekega dne obračunili na svoj način, so proti nam, ki zastopamo 20. stoletje, dočim oni utelešujejo 19. stoletje. Mi trdimo, da bo Evropa jutrišnjega dne fašistična in se pri tem opiramo na dejstva in sicer na nove, ne samo evropske države, ki so započele z vstajo. Japonska se n. pr. skuša osvoboditi iz močvirja demokracije..., smer njene politike jo vodi v fašistične vrste. Mnoge evropske države se nahajajo na poti k fašizmu, četudi trdijo obratno. Obračajo se k organizaciji narodne družbe, ki jo je Mussolini pred leti nazval organizirano, centralizirano, avto-

ritarno demokracijo na narodni podlagi. Vsak narod bo imel svoj fašizem...“

Samozavestni članek je izzval posebno v Nemčiji vihar navdušenja, dočim ga francoski in angleški listi beležijo kot značilen fašističen izliv. Mi bi mu postavili nasproti pisanje sovjetskih listov, ki trdijo, da bo bodoča Evropa boljševiska, komunistična. Resnica pa je v sredi: **Evropa bo ali krščanska ali je sploh ne bo, ker bodo pogansko Evropo pogazila druga, večja in silnejša plemena s pravico močnejšega, tem evangelijem fašizma in boljševisma.**

Iz Jugoslavije. 9. oktober, spominski dan smrti kralja Aleksandra, je bil po vsej državi žalni dan. V javnih in šolskih proslavah se je ljudstvo spominjalo mučeniške smrti svojega kralja. — Veliko veselje je vzbudil med uradniki vladni ukrep o povišanju plač. Povišanja je deležno v prvi vrsti nižje uradništvo. — Min. predsednik Stojadinovič se po vesteh jugoslovanskih listov poda v Pariz, kjer bo podpisal podaljšano prijateljsko pogodbo

Francije in Jugoslavije za novih pet let in še novo trgovinsko pogodbo, ki je znatno boljša dosedanje. Bržkone se bo v Parizu sestal s čehoslovaškim in rumunskim zunanjim ministrom. — Voditelji opozicionalnih strank v Jugoslaviji, staroradikal Aca Stanojevič, Ljuba Davidovič, Joanovič Jovanovič, Adam Pribičević in vodja Hrvatov Maček so podpisali sporazum, po katerem tirjajo ukinitve ustave od 6. januarja 1921 ter sklicanje ustavotvorne skupščine, ki naj bi uredila odnose med Srbi, Hrvati in Slovenci na temelju popolne enakopravnosti.

Odločne besede iz Amerike. Ameriški prezident Roosevelt je imel velik govor, katerega odmev je šel po vsem svetu. Govoril je pod vtisom španske in japonsko-kitajske vojne. Povdaril je, da gre svet usodno pot. Kršijo se mednarodne pogodbe in obveznosti, zato ni več nobenega mednarodnega reda in nobenega zaupanja med narodi. Vojne se začinjajo brez napovedi in opozorila, v njih se pobija civilno ljudstvo, žene in otroci. Na morju brez povoda napadajo podmornice druge ladje. Države se vmešavajo v notranje spore ljudstev. Zato se je položaj v svetu tako poslabšal, da so države, ki hočejo živeti s svojimi sosedi v miru in prijateljstvu, resno zaskrbljene. Zato je potrebno, da se miroljubne države združijo in nastopijo proti kršitvam pogodb. Danes je položaj tak, da je devet desetih vseh držav ogroženih po eni desetini držav, ki rušijo pravice narodov in mednarodni red. Teh devet desetih mora najti pot, da uveljavi svojo voljo. — Možati Rooseveltov nastop je v splošnem vzbudil v svetu veliko občudovanje in veselo odobravanje, neprijetno dirnjeni so pa oni, ki se po govoru čutijo prizadeti.

Italija v zadregi. Francosko-angleško povabilo Italije, naj se države sporazumno pomenijo o Španiji in z odpoklicem prostovoljcev pripomorejo k zaključku meščanske vojne, je spravilo Italijo v zadrego, ker je bilo očitno, da sta Anglija in Francija pripravljene v španskem vprašanju za korake tudi brez Italije. Italijanski odgovor se glasi, da so težave sporazuma na strani rdeče španske vlade, ki svojih prostovoljcev noče izključiti. Odpoklic samo italijanskih in nemških prostovoljcev pa bi bil enostranski. Vendar pa je Italija mnenja, naj se londonski odbor za nevmešavanje zunanjih sil v notranji španski spor posvetuje naprej. — Končno Italija javlja, da brez Nemčije ne bo sodelovala na konferencah. — Odgovor ni presenetil, a tudi ne zadovoljil.

Zastopniki 9 velesil se bodo razgovarjali, kako kaznujejo Japonsko, ker je kršila takozvani washingtonski sporazum, ko je vdrla v Kitajsko. Sestanek bo najbrže v Londonu, zastopane bodo države-podpisnice sporazuma, ki so Anglija, Francija, Italija, Nizozemska, Belgija, Portugalska, Bo-

livija, Meksika, Amerika in sovjetska Rusija. Na konferenci pričakujejo odločen nastop Amerike, ki Japoncem bojda ne bo povšeči. Italija se kljub vabilu konference najbrže ne bo udeležila.

Strahote v Španiji. Neka nizozemska brošura prinaša izpričane številke krvave vojne v Španiji. Od julija 1936 do maja 1937 je bilo v samem Madridu umorjenih 63.200 oseb, število vseh umorjenih v celi državi cenijo na 600.000 oseb. Od teh je duhovnikov 16.750, v devet škofijah so porušene vse cerkve, drugod večina požgana. Nizkotnost postopanja rdečih z ujetniki in neoboroženim ljudstvom kažejo sledeči slučaj: V Kartageni so 170 Francovih oficirjev zvezanih vrgli v morje, v Posadas-u so onečastili vsa vaška dekleta. V Grinonu so prisilili redovnice, da so razcapane in nage korakale pred komunističnimi demonstranti. A so še hujša grozodejstva, katera je težko opisati. — Dokaz so za to, kako upravičen je bil klic španskih nadškofov in škofov, ki so v julijskem pismu ves katoliški svet opozorili na strahote španske vojne in na izrazito protiversko nastopanje španskih komunistov.

Oholi Japonci. Japonska se malo zmeni za proteste iz Evrope. Pripravljena je, da s protiukrepi zavrne vse, kar bi velesile storile in sklenile proti njej. Pač pa je Japonce vznemirila odločnost Amerike, ker bi sovražna Amerika lahko postala nevaren nasprotnik. Svoje prodiranje v Kitajsko zagovarjajo slejkoprej tako, da nočejo za Japonsko niti koščka kitajske zemlje, a ne morejo trpeti preko Kitajske bližajočega se boljševezma. — Medtem prodirajo njihove čete vedno globlje v kitajsko notranjost. Najstrašnejše njihovo orožje so letala, s katerimi oblegajo in napadajo prav vsa večja kitajska mesta. Pri napadih sodeluje po sto in še več težkih bombnih letal. Kitajske čete se junaško, a manj uspešno branijo pred tehnično na višku stoječo japonsko vojsko.

Ostalo v enem stavku. Jugoslov. vlada je bila minuli teden preosnovana. Odstopilo je pet ministrov in so na njihova mesta imenovane nove osebe. Vladni kurz se ne spremeni. — Drž. tajnik Schmidt baje poseti Varšavo, kar razlagajo za zblizanje Avstrije in Poljske. — Na Gdanskem sta se komunistična poslanca mestnega zbora pridružila nar. socialistom, ki imajo sedaj $\frac{2}{3}$ večino. — Na Poljskem je stavkalo 50.000 učiteljev v znak protesta proti razpustu učiteljske organizacije. — V poljskih šolah so židom odkazali posebne klopi. — Nemški parlament je poklonil Hitlerju veleposestvo Bückeberg. — Zveza narodov je na svoji zadnji seji označila Japonsko kot napadalko, a posebnih ukrepov proti njej ni sklenila. — Madžarska in Rumunija se bosta sporazumeli, s čemer bodo razčiščeni odnosi Madžarske do Male zveze. — V Pragi so aretirali nemškega poslanca Rutha, ker je se pregrešil proti javni morali. —

Španska vlada je odstavila Larga Caballera. — Angleško ladjo „Basilisk“ je skušala neka podmornica potopiti.

„Deutscher Schulverein Südmark“.

Südmarka je imela začetkom oktobra svoj letošnji občni zbor, kateremu je pridružila „dan nemške narodnosti“. Slavnostni govor z naslovom „Narodnost zmaguje“ je imel njen načelnik min. svet. dr. Mayer, ki je razvijal mnoge nedvomno duhovite misli o vrednosti narodnosti. Iz predavanja posnemamo po dunajskem nacionalnem glasilu tole:

Uvodno je govornik naglasil, da je le ona država živo telo, ki vsestransko uresniči nacionalni značaj državnega naroda. V vseh ustanovah države se mora odražati narodno bistvo, če naj država kljubuje stiskam. Vprašanje narodnih manjšin pa mora biti rešeno prej, predno se začne država graditi iz narodnosti večinskega ljudstva. V tej zvezi je govornik menil, da je rešitev manjšinskega vprašanja zaenkrat podana samo v Avstriji in rajhu in sicer brez zadavnega pritiska zmagovitih velesil. V drugih državah skušajo narodi narodne manjšine podrediti, če se jim to ne posreči, jih trebijo, presekujejo ali zamenjujejo. Temu žalostnemu počenjanju nasproti stoji junaško zadržanje narodnih manjšin. Materni narod se mora svojim manjšinam zahvaliti, če jim more pomagati, ker jim zamore le delno povrniti, kar trpijo za narod in narodnost. Položaj nar. manjšin je še bolj poostren, koder veljajo poleg splošnih pomslekov tudi vojaške potrebe. Četudi nikdar ne bo mogoče pri reševanju manjšinskega vprašanja izločiti političnih in vojaških predsodkov, vendar bo rešitev mogoča samo od pretežno kulturne strani. Kajti sožitje, srečanje narodnih kultur v eni državi ne sme pomeniti borbe in nezaupanja, marveč dragoceno obojestransko obogatitev obeh srečajočih se delov.

Letno poslovno poročilo omenja, da šteje Südmarka 1437 podružnic, organizacija se je izpopolnila s pridružitvijo burgenlandskega in predarlskega okrožja. Südmarka sodeluje z rajhovskim društvom za inozemske Nemce in je vsakokratni njen načelnik v vodstvu rajhovskega društva. Število predavanj potovalnih učiteljev se je pomnožilo, zgrajene so bile nove šole v Kleinradlu na Štajerskem, Zavrhu in Obirskem ter „hiša domovine“ v Dobrli vesi. Društvo je posredovalo delo brezposelnim ter uvedlo takozvano obmejno službo, v okvirju katere je pošiljalo mlade meščane v poletnih mesecih v obmejno ozemlje. Društvo vzdržuje 280 stalnih in

PODLISTEK

Juš Kozak:

Beli mecesen.

(20. nadaljevanje.)

Odšla sta skozi vrata. Martin je stopal pred njim in čudna jeza mu je lesketala v očeh. Liza je videla, prišla je Reveža pod pazduho. „Jaz se bojim,“ je šepetala. Skrila sta se. Tam gori, na robu odsekanih skal, je Martin obstal pred Gržino. Glas se mu je izpremenil. Raskavo je vpraševal:

„Kaj bi rad?“

„Nalašč sem dejal, da nisem vedel, če si ti tu gori.“

„No?“

„Hm. Martin, vsi vemo, pa nič za to. Če si jo imel rad, pa pozabi.“

„Koga?“

„Lizo! Če si jo imel rad, pravim, nič hudega, jaz sem dober človek. Pozabi — jaz sem vse pozabil... Z očetom sem govoril. Zmenila sva se. Kar povej, koliko hočeš?“

Martin je odpiral oči.

„No, povej, koliko hočeš. Vse ti damo. Samo pozabi! Tudi tako jo vzamem.“

Martin je uprl roke in ga nepremično gledal.

„Tebi je vseeno, je ječlal oni, „ta ali Jeračeva.“

„Križani bog, ali ti poznaš Martina?“ je siknilo

iz onega. V trenutku je držal Gržino pred seboj in ga zavilhtel nad prepad.

„Jezus!“ je oni zakričal.

Martin je zaškripal z zobmi: „Fant!“

Izza skale je bolestno zaklicalo: „Martin! Martin!“

Oni se je ozrl. Tam spodaj je stala Liza z razpetimi rokami. Zamizal je in se zavedel. Spustil je Gržino predse in se smejal: „Si videl?“

Fant je trepetal po vsem telesu, še glasu ni mogel iztisniti.

„Ti se pa hitro prestrašiš.“

„Kaj si pa mislil?“ je jokaje govoril Gržina.

„Nič. Za tisto o barantanju sem te hotel malo uplašiti. Pojdiva!“

Gržina se je držal daleč od Martina.

Pred Lizo sta se ustavila. „Liza,“ je dejal Martin, „to je tvoj ženin, z očetom sta opravila, če ti še ni povedal.“

Gržina se je medlo smehljaj. Strah mu je še vedno šklepetal v kosteh.

„Kakor je zmenjeno. Sekal bom, pozdravljeni!“ je djal Martin in izginil.

Liza je stisnila ustnice in zrla za njim. Revež je zmajeval z glavo.

Pozno so se odpravljali dolinci. Ukanje je padalo v dolino. Revež se ni mogel posloviti od Martina. Ni ga našel.

Drugo jutro pa je tam pod skalami, kjer sta bila z Revežem dopoldne, počila puška.

Martina od tistih dni ni bilo videti. Žalitev je že pozabil. Toda nekaj drugega ni v njem mirovalo ne podnevi ne ponoči. Vstajal je v temi in se plazil za gamzi. Med pastirji se je razneslo: „Strelja kot nor. Obsedlo ga je.“

V tistih dneh so se utrgali jesenski vetrovi.

Trava je že medlela, ni več vonjala, ni se smejala. Težki oblaki so plavali visoko nad gorami; viharji so jih gnali, trgali, da so sence bežale iz prepada v prepad.

Martin je čez dan večkrat strmел v gore. Preko sivih bokov so begale luči, takoj nato so se zopet sence razpenjale kot zlovešče prikazni.

Ozračje je bilo ostro in prozorno, da je jemalo vid. —

V nočeh pa je bobnelo nad planino. Stani so se tresli, strehe so ječale pod udarci razdivjanih vetrov. Žalostno je zavijalo, grozno se je krohotalo. Živina je stiskala glave, zdaj in zdaj se je zdelo, da bo razmajalo zbita bruna.

Jeračevi je odkrilo stan, drugi dan niso našli niti sledu o strehi. Od vseh se je poslovila, tudi od Lize. A vendar ni mogla molčati: „Zgubila si ga, Liza, gore so ga vzele. Boš že prebolela.“ Proti jutru se je skrivaj ukradla na Malo. Martin se je odpravljaj.

„Zbogom, Martin, nekaj mi pravi, da se ne bova več videla.“

„Pa zbogom,“ je dejal Martin in ji segel v roko. Ko je videl solze v očeh, se je okrenil.

(Dalje sledi.)

Grundsätzliches zur Minderheitenfrage

Zur Lage der Slowenen in Kärnten

Folge 1.

Mehrsprachigkeit ist ein erstrebenswertes Ziel, aber erzwungene Zweisprachigkeit ist eine ernste Gefahr und die Maßnahmen auf diesem Gebiete sind mit großer Vorsicht zu treffen. In allen Ländern besteht heute die Einsicht, daß eine erzwungene frühe Zweisprachigkeit für den Durchschnittsmenschen die Gefahr einer Schädigung der geistigen Entwicklung mit sich bringt und daß es unerläßlich ist, daß der Mensch zuerst fest mit seiner Muttersprache verwachse, bevor er von dieser Grundlage aus an eine zweite Sprache herangeführt werden kann... Alle sprachlichen Minderheiten erkennen aufs deutlichste die Notwendigkeit, zuerst das geistige Wachstum in der Muttersprache zu einem gewissen Abschluß kommen zu lassen, bevor die zweite Sprache hinzutritt. Hier sind der menschlichen Willkür Grenzen gesetzt, deren Mißachtung sich notwendig rächt“ (S. 212).

Das Regieren wäre gewiß einfacher, wenn jeder Staat nur ein Sprachgebiet und was noch mehr wäre, nur eine Konfession umfaßte. Die Natur will auch hier die bunte Vielfaltigkeit und es ist nicht wahr, daß das alte Österreich wegen der Mannigfaltigkeit seiner Nationalitäten zerfiel. **Möge man denn doch bald auch für Kärnten diese selbstverständlichen Grundsätze gelten lassen und nicht Unruhe und Unzufriedenheit in den slowenischen Volksteil hineinragen!**

Was hat denn die Erziehungswissenschaft von der Muttersprache zu sagen?

*Vieles kann ein Volk entbehren,
Wenn dazu die Not es zwingt,
Doch dem Feinde muß man wehren,
Der es um die Sprache bringt.*

*In ihr wurzelt unser Leben
Und erhält durch sie Bestand,
Wer sich ihrer hat begeben
Der verlor sein Vaterland.*

(Aufwärts: 1905.)

„Die historische Sprachforschung ist ein Wegweiser zum echten Idealismus, indem sie die Sprache als ein ideales Gut und Glied der idealen Güterwelt begreifen läßt, an der das Subjekt Anteil zu suchen angewiesen ist, aber auch indem sie eine gewisse Schulung im realistischen Denken gibt, welches allein die Erkenntnis der gedanklich plastischen Kräfte vermitteln kann.

Der patriotische Zug des XIX. Jahrhunderts brachte es mit sich, daß man die Muttersprache als nationales Gut in ihrem Zusammenhange mit den Gütern des Volkstums würdigte... „Weil ich lernte, daß seine Sprache, sein Recht und Altertum zu niedrig gestellt werden, wollte ich das Vaterland erheben,“ sagt Jakob Grimm. Sprache, Volksglaube und Recht sieht er als den Inbegriff der nationalen Güter an: „Wie die Sprache einer lautereren Kraft des menschlichen Denkvermögens entsprungen in Poesie und Reden endlose Wurzeln geschlagen hat, wie der Glaube aus inniger Naturanschauung erzeugt, in die Geschichte der Völker verwebt und fortgetragen wurde, müssen auch Übung und Brauch, die tief gestaltete Sitte des Lebens zu förmlichem Rechte erhöht und geweiht haben. Diese Dreierheit der Sprache des Glaubens und des Rechtes leiten sich aus einem und demselben Grunde her.“

„Wer an diesen Gütern teil hat, besitzt an ihrem Idealgehalte eine innere Heimat und einen Schutzgeist.“ „Es wird dem Menschen von heimatswegen ein guter Engel beigegeben, der ihn, wenn er ins Leben auszieht, unter der vertraulichen Gestalt eines Mitwandernden begleitet. Wer nicht ahnt, was ihm Gutes dadurch widerfährt, der muß es fühlen, wenn er die Grenze des Vaterlandes überschreitet. Von allem, was die Menschen erfunden und ausgedacht, bei sich gehegt und einander überliefert, was sie im Verein mit der in sie gelegten Natur hervorgebracht haben, scheint die Sprache das größte, edelste und unentbehrlichste Besitztum. Unmittelbar aus dem menschlichen Denken emporgestiegen, sich ihm anschmiegend, mit ihm Schritt haltend ist sie allgemeines Gut und Erbe aller Menschen geworden, das sich keinem versagt“... „Was die Vorzeit hervorgebracht hat, darf nicht dem Bedürfnis oder der Ansicht unserer Zeit zu willkürlichem Dienste stehen, vielmehr hat diese das Ihrige daranzusetzen, daß es treulich durch ihre Hände gehe und der spätesten Nachwelt unverfälscht überkomme“ (Willmann: Idealismus S. 739).

„Das Volkstum bindet mit tausend Fäden Mensch an Mensch auf gegebenem Boden zu gegebener Zeit, als eine geschichtlich gewordene Macht. Aber alles Geschichtliche hängt an einem Übergeschichtlichen, alles Zeitliche an einem Zeitlosen und erhält von ihm seinen Wert, seine Geltung, seine Sanktion. Das Volkstum ist ein so und so gestaltetes Menschentum. Seine Sitte ist eine spezifische Gestaltung der Sittlichkeit, sein Recht ist die Form, in der es der Gerechtigkeit zu entsprechen strebt, sein Geistesleben die in ihm auf besondere Weise sich abbildende Wahrheit. So erfaßt erhält das Volkstum seine Weihe und legt seine Sprödigkeit ab, denn seinen Anteil am Guten, Gerechten und Wahren kann der von den Ideen informierte Volksgeist nicht als ein ihm allein vorbehaltenes Gut ansehen“ (Willmann: III. 949). Das alles gilt für jedes Volkstum. Daß dieser Mensch ein Kärntner Slowene ist, ist nicht ein Possenstück oder eine Verschwörung gegen irgendwen. Es ist Natur und Geschichte. Wohl ein Zeitliches, aber es hängt an einem Zeitlosen, es ist auch das slowenische Volkstum eine Teilnahme an der Idee des Guten und hat wie andere gute Anlagen ein Recht, ausgebildet zu werden, hat ein Recht, vor der Zerstörung geschützt zu werden. Wie alles Recht, hat die Kirche auch das Recht, sein Volkstum zu betätigen, und zu pflegen, in ihren Schutz genommen. „Die Kirche erschließt das Verständnis der Volksgemeinschaft. Der Kern des gesunden Volkstums ist die Religion. Pro aris et focis wurden die echten großen Nationalkämpfe geführt. Die Religion ist die normale Basis der Sitten und Rechtsbildung. Tradition und Pietät sind das die Generationen zusammenschließende Element. Die Tiefe des germanischen Wesens entwickelte sich in dessen Anschlusse an die Kirche. Die engste Heimat, das Haus, und die weitere, das Vaterland, schließt das Herz umso fester an sich, wenn es auch für die ewige Heimat eine Stelle hat. Von Gott kommt der Haussegens, der sich auf Land und Volk erweitert: Deus in loco sancto suo, Deus qui inhabitare facit unanimes in domo: ipse dabit virtutem et fortitudinem plebi suae. (Ps. 67.) (Willmann a. a. O.)

Herbert Spencer sagt im Büchlein von der Erziehung (Deutsch von Schmidt, Leipzig, S. 91): „Jedermann weiß, daß die Dinge, die

man mit Interesse gelesen, gehört oder gesehen hat, viel besser im Gedächtnis haften, als andere, die man teilnahmslos gelesen. Niemand kann die Gesichter und das Wesen zweier Knaben vergleichen, von denen der eine durch die Bewältigung des Stoffes glücklich, der andere durch Eckel vor seinen Studien, durch daraus hervorgehende Unfähigkeit, durch unfreundliche Behandlung, Drohungen und Strafen elend gemacht worden ist, ohne zu erkennen, daß die Anlage des einen gefördert, die des anderen geschädigt wird. Wer jemals die Wirkungen von Erfolg und Mißerfolg auf den Geist und die Macht des Geistes über den Körper beobachtet hat, wird einsehen, daß in dem einen Falle Charakter und Gesundheit günstig beeinflusst worden sind, während in dem anderen Falle die Gefahr dauernder Grämlichkeit, dauernder Mutlosigkeit und selbst dauernde Depression des Geistes und Körpers vorhanden ist. Die Beziehungen zwischen Lehrer und Schüler werden unter sonst gleichen Bedingungen entweder freundlich und einflußreich, oder widerstreitend und wirkungslos sein, je nachdem das Erziehungssystem Glück oder Elend hervorbringt. Ein Mensch, der täglich Qualen bereitet, muß mit geheimem Abscheu betrachtet werden.“ Dieses Urteil ist, als ob es aus den Kärntner Schulverhältnissen geschöpft wäre. Vielleicht sah oder erlebte Spencer das Entnationalisieren irischer Kinder in englischen Schulen?

Man versetze sich in eine Schule voll slowenischer Kinder. Der deutsche Lehrer steht vor ihnen. Vielleicht versteht er etwas von der Sprache der Kinder, meist nicht, vielfach nur den Dialekt. Die Kinder lesen. Die großen modernen Grammatiken Toussaint z. B. geben den fremden Text und darunter die deutsche Übersetzung. Hier wird nur ein Text gegeben. Die Deutung dazu sollte der Lehrer geben, aber er kann es nicht, er versteht die Sprache der Kinder ja nicht. Das Interesse der slowenischen Kinder an diesem Lesen wird zweifellos sehr groß sein — zum Verzweifeln für den Lehrer. Oder der Lehrer spricht, und das slowenische Kind soll — hören! Aber es versteht das Gehörte nicht, der Lehrer spricht deutsch zu den Bänken, natürlich nicht zu den Kindern. Die Bank und die Zimmerwand sind geduldig und vertragen dieses fremde Vorsprechen wie die Trommelhaut des Tamburs Schläge, aber der Kindesgeist wird widerspenstig, es regt sich in ihm der Zorn gegen diese Mißhandlung. Der Lehrer mag dann die Gesichter der slowenischen Kinder, die ihn nicht verstehen, mit den Gesichtern der deutschen Kinder vergleichen, die dankbar und freudig zu ihm aufschauen. Das naturgemäß behandelte Kind ist glücklich, das mißhandelte wird verblödet. Und die Folge des Mißerfolges, dessen Grund nicht im Kinde, sondern in der unsinnigen Lehrweise liegt, sind Drohungen und Strafen, von denen das Kind sofort weiß, daß sie ungerecht sind. Die Beziehungen zwischen Lehrern und Kindern an diesen unseligen Schulen sind böse genug. Man hört wohl die Lehrer, die dazu verurteilt sind, im slowenischen Landesteile zu wirken, klagen, daß sie viel schwerer arbeiten als ihre deutschen Kollegen, daß sie für ihre Arbeit natürlich viel weniger Anerkennung finden, aber zu einem offenen Widerspruch gegen dieses System hat sich die Lehrerschaft nie aufgerafft.

Die Volksschule ist, wenn sie sich in die fremde Sprache verrannt, den Kindern wie eine Verbannung, wie eine freundlose und

freudlose Fremde. Welches mögen dabei die Empfindungen der Kinder sein? Erschütternd ist des verbannten Norfolks Klage in Shakespeares König Richard:

*Die Muttersprache soll ich missen
und meine Zunge nützt mir nun nicht mehr
als eine Harfe ohne Saiten, oder
ein zugeschlossen Tonwerk, oder eines,
das aufgetan in solche Hände kommt,
die keinen Griff verstehen, darauf zu spielen.
Ihr habt die Zunge in meinem Mund gekerkert
und dumpfe, dürftige Unwissenheit
ist mir zum Kerkermeister nun bestellt.
Was ist dein Urteil denn, als stummer Tod,
das eigne Hauch zu atmen mir verbot!*

(King Richard II., i, 3.)

Es ist des Kindes Seele eine Harfe und die Schule versteht damit nicht umzulehen; sie versteht keinen Griff darauf zu spielen. Der pädagogische Fachmann weiß schon längst und weiß schon überall die Bedeutung der Sprache zu beurteilen, er weiß, daß Volksbildung und Volksunterricht ohne und außerhalb der Muttersprache ein Unding sind. Der slowenische Landesteil Kärntens aber lebt nach eigenen Gesetzen. In der Zeitschrift für österreichisches Volksschulwesen (1904/1905: S. 33) schrieb Bürgerschuldirektor Frank: „Allgemeine Geistesbildung und Ausbildung der Sprache bedingen sich gegenseitig, daher ist eine Entwicklung der geistigen Funktion ohne Mithilfe der Sprache nicht denkbar, denn die Sprache bietet:

1. die Mittel, richtige Anschauungen von realen Gegenständen und Vorgängen zu erwerben und die Vorstellungen zu sondern und zu klären;
2. sie gibt den Begriffen ihre Träger;
3. sie ermöglicht und fördert die Urteils- und Schlußfähigkeit.

Das Ziel des Sprachenunterrichtes besteht im Folgenden:

- a) die Schriftsprache korrekt zu sprechen und genau zu verstehen;
- b) Schriftwerke, deren Inhalt der kindlichen Fassungskraft entspricht, sach- und sprachrichtig aufzufassen und mit Verständnis zu lesen.“

Wie sieht es denn etwa in einer Volksschule aus, wo slowenische Kinder vorschriftsmäßig in einer ihnen fremden Sprache unterrichtet werden? Nicht daß sie deutsch lernen, aber daß sie nur ein deutsches Lesebuch haben, nur deutsche Bücher besitzen, daß in der Schule von den Lehrern nur deutsch gesprochen wird! Der Fachmann sagt, daß eine geistige Entwicklung ohne Mithilfe der Sprache nicht denkbar ist! Derselbe Erzieher warnt in derselben Zeitschrift sogar vor Übertreibungen im Gebrauche der Schriftsprache vor deutschen Kindern. „Der Lehrer darf nicht auf den Stelzen einer gemachten Buchsprache mit den Kindern verkehren, und die Kinder dürfen nicht gezwungen werden, dieses papierene, steifleinene Kauderwelsch als Muttersprache zu betrachten und mühsam zu radebrechen. Also keine neue Sprache, sondern Veredlung des Mundartlichen, das den Grundstock für das kindliche Sprachgebäude liefern muß. Dabei kommt es vor allem auf eine freie, unbefangene Sprachäußerung seitens der Schüler an.“

In derselben Zeitschrift schrieb Schulinspektor Siegert (S. 46): „Es kann der erfahrene Schulmann nur dringend mahnen: Beschränkung auf das Allernotwendigste und Verständlichste und Besitzergreifung desselben durch die feste Hand der Sprache. Unsere Lehrpraxis vernachlässigt das sprachliche Können viel zu sehr und versäumt es damit, die Schüler zu aktivem Lernen zu erziehen.“ Wenn der Fachmann dem Lehrer empfiehlt, selbst auf die dialektischen Formen der Sprache Rücksicht zu nehmen, wenn er die Buchsprache ein „steifleinene Kauderwelsch“ nennt, was soll man dann dazu sagen, daß die Lehrerschaft von neunzig

Volksschulen gezwungen wird, einer Politik zuliebe auf den Gebrauch der Muttersprache zu verzichten und mit den Kindern mittels einer ihnen von Hause aus ganz fremden Sprache zu verkehren!

Derselbe Erzieher sagt weiter über die Bedeutung des Sprechens der Schulkinder Folgendes: „Die Aufforderung an den Schüler, sich über eine Sache auszudrücken, setzt seine ganze Willenskraft in Bewegung. Sobald er sich zum Antworten anschickt, geht er aus dem Zustand der Passivität in den Zustand der Aktivität über. Sein Bewußtsein drängt sich auf die enge Sphäre des zur Antwort zu bringenden Vorstellungsstoffes zusammen, hebt gewisse Vorstellungspartien aus der toten Masse scharf und lebensvoll hervor und erzeugt so physische Gebilde von besonderer Kraft und Dauer. Die Wiedergabe durch die Sprache ist der einzige sichere Prüfstein für die Haltbarkeit und den Besitz der durch das Bewußtsein gelaufenen Vorstellungen. Was durch die Sprache formuliert und zum Ausdrucke gebracht ist, kann den Anspruch erheben, nachgewiesenes, tatsächliches Kenntnissgut zu sein. Was dieser Prüfung nicht standhält, ist flüchtiger, fragwürdiger, ganz unzuverlässiger Bewußtseinsbesitz.“

Es ist kein Vergnügen, zuzuhören, wie die slowenischen Kinder in der deutschen Schule ihre Gedanken zum Ausdrucke bringen. Etwas lernen die slowenischen Kinder in den acht Volksschuljahren nun doch: sie lernen zur Not mehr oder weniger glatt deutsch reden. Wenigstens jenen Wortschatz eignen sie sich an, dessen sie bei Kauf und Verkauf und beim Schreiben ihrer Liebesbriefe bedürfen. Das ist so ziemlich alles. Die Schule ist zur Sprachschule geworden. In derselben Zeitschrift für österr. Volksschulwesen schrieb Leopold Land Zutreffendes über den Grammatikunterricht und den Wiener Volksschullehrplan: „Das alles soll mit Kindern im vierten Schuljahre, die noch meistens nach Wörtern ringen, wenn sie eine einfache Erzählung wiedergeben oder ein kleines Erlebnis schildern sollen, bearbeitet werden! Die Schüler sollen diesen für sie fast wertlosen Wust grammatischer Kenntnisse derart üben, daß er ihr geistiges Eigentum werde? Das setzt voraus, daß die Kinder auf dieser Stufe Interesse für die sprachlichen Formen haben. Kann aber dieses vorhanden sein? Nein, und abermals nein. Wer jüngeren Schülern ein unmittelbares Interesse an sprachlichen Formen zuutraut, kennt die Kindesnatur nicht.“ Herbart sagt in seiner allgemeinen Pädagogik: Die Sprachformen sind für den Unterricht eine offenbare Last, welche, wenn sie nicht durch die Kraft des Interesses gehoben wird, Lehrer und Lehrling aus dem Geleise der fortschreitenden Bildung herauswältzt. Das Kind hat auf dieser Stufe für die Formen allein kein Verständnis und kein Interesse, sie erhalten für dasselbe Bedeutung nur durch das Interesse an dem durch sie dargestellten Inhalt.“

Herbart sagt in seinen pädagogischen Schriften (S. 410): „Die Sprachstudien nehmen einen beträchtlichen Teil des Unterrichtes weg. Geht hier der Lehrer auf die gewöhnlichen Forderungen des Vorurteiles und des Herkommens ein, so sinkt er vom Erzieher zum Lehrmeister herab und wenn die Lehrstunden nicht mehr erziehen, so zieht alsbald alles Gemeine der Umgebung den Knaben zu sich herunter. Stemme man sich daher so lange man kann, gegen jeden Sprachunterricht ohne Ausnahme, der nicht gerade auf dem Hauptwege der Bildung des Interesses liegt.“

Man muß fürchten, daß die sprachfremde Schule der Kärntner Slowenen die Kinder der Gemeinheit der Umgebung preisgibt. So erklärt sich der Sittenverfall des entnationalisierten Volksteiles. Die Lehrstunden erziehen nicht mehr, sie sind einem Acker gleich geworden, der nicht besät wird und verunkrautet.

Neben anderen Übeln hat die Entnationalisierung der Slowenen noch die üble Folge, daß der germanisierte Slowene nicht mehr sprechen kann. Er wird in der Aussprache langsam,

unbeholfen. Am besten merkt man das, wenn der Kärntner mit dem Krainer oder Steirer spricht. Dieses langsame, unbeholfene Sprechen ist dem Kärntner geradezu charakteristisch geworden. Das Volk spricht auch dort so langsam und unbeholfen, wo das Slowenische schon längst vergessen ist. Wo aber der Entnationalisierungsprozeß im Gange ist, wird die Unbeholfenheit im Sprechen noch ärger. Dagegen ist es notwendig, auf die Bedeutung der Sprachkraft und Sprachfähigkeit hinzuweisen. „Die Entwicklung der Denk- und Sprachkraft ist für den Schüler noch wichtiger, als die Aufnahme des Lehrstoffes. Der Mann mit sicherer Auffassungsgabe, mit scharfem klarem Verstande, mit gewandter Rede ist den an äußerem Wissen reichen, welchen jene Gaben fehlen, in allen Lebenslagen überlegen. Die Aneignung des Lehrstoffes hat deshalb nur dann ihren vollen Wert, wenn sie zur denkenden und sprachlichen Beherrschung desselben geführt hat. Der Schüler soll den Lernstoff sprachlich beherrschen. Er soll sich leicht über denselben aussprechen können. Der Unterricht soll die Kinder zur vollen Sicherheit im mündlichen und schriftlichen Gebrauche der Muttersprache führen. Im übrigen muß die sprachliche Bildung durch den gesamten Unterricht, in allen Gegenständen gefördert werden“ (Dr. Hornich: Jahrbuch der Erziehungswissenschaft 1908, S. 78). Das slowenische Kind der Kärntner Volksschule wird aber von seiner Muttersprache losgerissen; wäre es nie zur Schule gegangen, es würde plaudern und plappern wie die Jugend bei den Naturvölkern, in den fremden Schulen erschrickt es vor dem Gebrauche der Sprache des Hauses, wie vor einer Sünde und schweigt, weil es die fremde Sprache nie so glatt und natürlich sprechen wird, als die Sprache seiner Kindheit. Und die Folgen? Der Pädagoge August Keller hat es wohl in einem etwas anderen Sinne gemeint, aber es paßt zu sehr auf die Verhältnisse im slowenischen Landesteile Kärntens, als daß die Worte hier übergangen werden könnten: „Wer kann die Folgen für die Schüler berechnen, wenn durch eine verkehrte Behandlung der geistigen Entwicklung oft die reichsten Talente gewaltsam für die ganze Lebenszeit aus ihrer Bahn getrieben werden... Wenn die Talentvollen zu Schwachköpfen und die Schwachen zu Dummköpfen und beide gleich sozusagen systematisch und gewaltsam zu Stumpfsinn und Denkfaulheit niedertorturiert und mechanisiert, wenn überhaupt die heiligen Rechte der Vernunft in den Tempeln der Jugend von unweisen Lehrern mit Füßen getreten werden.“ Man kann nicht umhin, dem Volksschulunterrichte an den Schulen für die Slowenen in Kärnten diesen Vorwurf zu machen.

Unsere deutschen Nachbarn, denen die Macht im Lande gegeben ist, meinen damit allerdings ihrem Volkstume einen Dienst zu erweisen. Auf andersnationale Leser macht es einen sonderbaren Eindruck, wenn im freisinnigen, wie auch im katholischen Schrifttume das Entnationalisieren z. B. in Ostpreußen als Kulturwerk gepriesen wird. Das ist noch lange nicht Kultur und ist gar nicht der richtige Weg dazu. Allein man muß doch zwischen dem Wirken am eigenen Volkstume und dem Aufzwingen der eigenen Sprache auf einem fremden Stamme unterscheiden. „Die Hingebung an das nationale Interesse ist ein ethischer Faktor. Aber er kann auch der Gesittung entgegenwirken, sobald er die Interessen des eigenen Lebenskreises durchsetzen will auf Kosten der umfassenden Zusammengehörigkeit alles menschlichen Lebens. Die tiefere ethische Bildung eines Menschen, einer Nation, erprobt sich überhaupt erst dort, wo es sich um die Kollision mit einer fremden Interessengemeinschaft handelt. Die Aufopferung für die eigene Nation erzieht noch durchaus nicht zum Dienste an der Gesamtheit und zwar umso weniger, je mehr sich die Gesamtheit dispensiert hat“ (Förster: Christentum und Klassenkampf, S. 133).

(Fortsetzung.)

110 potovalnih knjižnic. — Blagajniško poročilo navaja 434.130 S dohodkov in 434.323 S izdatkov.

*

Iz predsednikovega poročila posnemamo še stavek, da noče Súdmarka s svojim delom okrniti pravice druge narodnosti. Njeno delo je namenjeno samo Nemcem in nemško mislečim. Na navedeno ugotovitev naj podamo svojo pripombo:

Súdmarkina skrb za ogroženo nemštvo v inozemstvu je hvale vredna in ji je nihče na svetu ne bo hotel oporekati. Toda kaj pomenijo Súdmarkine šole na ozemlju Avstrije? Kaj pomenijo „obmejne službe“ meščanskih dijakov, potovalni učitelji, denarne podpore na ozemlju Avstrije? Ali je tudi tod nemštvo ogroženo in se tod nemška kultura umika manjšinski narodnosti? Oni manjšinski narodnosti, kateri je po predsednikovih besedah itak zajamčena vsa pravica samobitnega življenja!

Kdor pregleda položaj naše narodne manjšine in vidi še prizadevanja vladnih krogov za pravično ureditev, mora strmleti nad tolikim cinizmom Súdmarkinega predsednika, ki je po toplih besedah v prilog nemškim manjšinam v inozemstvu interesom avstrijskih narodnih manjšin postavil nasproti želje „nemško mislečih“. V te želje „nemško mislečih“ je skrnil Súdmarkine ponemčevalne skomine in tako zagovarjal nasproti tuje-rodnim manjšinam, kar je nekoliko poprej grajal na postopanju z nemškimi manjšinami v drugih državah. Nam se zdi, da si je s svojim poročilom stekel dvomljive zasluge za nemštvo v inozemstvu, ker je dosedanje postopanje napram nemškim narodnim manjšinam s svojim poročilom naravnost sankcioniral. Ponoviti mu zamoremo njegovo željo, da bi se manjšinsko vprašanje končno začelo reševati iz vidika kulturnosti in nraavnih zakonov, ki so po svojem nadnarodnem značaju veljavni tudi za Nemce, koder so večinski narod.

ro.

DOMAČE NOVICE

Ne bo šlo brez nas!

Iz pozdravnega govora g. prof. dr. Joška Tischlerja o priliki prireditve v Škofičah prinašamo naslednji odlomek:

„Realnost smo mi koroški Slovenci, dejstvo smo, s katerim bodo morali nemški sosede računati danes in v bodoče. Tako smo povezani s koroško zemljo, da brez nas ni Koroške. Čeprav ni vsaka druga naša beseda „heimattreu“ in „Kärnten ungeteilt“, smo tisti del koroškega prebivalstva, ki je zvest domovini tudi tedaj, kadar je dežela ali država v nevarnosti. Mnogi postavljajo spomenike nedeljeni deželi, a nočejo videti, da za nedeljenost dežele ne zadostuje zemljepisna lega in enotnost gospodarskega ozemlja. Dežela bo nedeljena in enotna šele tedaj, kadar bo v deželi vladalo spoznanje, da gre tudi v narodnostnem oziru vsakemu svoje. Tedaj bo dežela nedeljena, kadar bodo zadostovale ene Karavanke, katere tudi mi priznavamo brez pridržka za državno mejo, ko ne bodo postavljali Karavank v posameznih vaseh, farah in celo posameznih družinah. Bog Karavank ni ustvaril za to, da bi brat sovražil brata, sosed soseda, da bi se večalo nasprotstvo v domovini. Ljubzen do naroda mora postati vrlina tudi za vsakega Slovenca, kakor je čednost za vsakega Nemca, potem šele bo dežela v resnici nedeljena!“

Svojega prijatelja ne pozabite! Kdo je najtoplejši zagovornik vaših pravic bodisi v tem ali onem področju javnega življenja? Kdo brani vašo materno govornico sramočenja in onečaščenja? Kdo je Vaši mladini in njeni dobrobiti iskren prijatelj? Kdo povezuje šoli odrastlo mladino v idealno, po krščanski in slovenski zavesti povezano družino? Kdo združuje raztegnjene kose naše zemlje in njeno ljudstvo v narod, v eno živo telo? — Rojaki, to je vaš prijatelj „Koroški Slovenec“, glasilo vaših dobrih teženj in želja, vaše okno v veliki vidni in nevidni svet! Sebe zanemarja, kdor

svoj list zanemarja, sebe ponižuje, kdor svoj list ponižuje, sebi je zvest, kdor je svojemu glasilu zvest.

Žaloigra naše dežele. Prijatelj našega lista nam je vposlal pismo svojega sinka, ki obiskuje neko celovško šolo, in žalostno pripomnil: Tako uničujejo naše domove! Iz pisma nekatere vrstice: „lubi ateji, naj prej vas pozdravim in mamu in micija kna grajnete se cveč in K. Hanzej naj me peštimit pesuha in ga bom čakov na Bahnhofe, včere sm srečov michala na pvac. Tiste bukle od lehrarja bme posval, mama že vijo, so tam na omarju... a ste vñnfide predali kobivo in sm vas zastojne čakov pred Schulo. Te zimske črivle in še une hvače b tud že nucov dajte je Hanzeje sabo... Za bukle in hefte morte tud posvat al nak boj me Lehrar še štrafel pa vas prav lepu vse pozdravim in mamu in micija...“ — Dečko navedenega pismo je dovršil tretji ljudskošolski razred. Iz pisma se razbere njegov trud, da bi razveselil stariše, a njegova šola mu je zaprla usta, uničila vplive družinske vzgoje in iz njega ustvarila duševnega invalida. Nešteto je sličnih vzgledov, ponazorujočih sadove našega šolstva, vse dosedanje naše tozadevne prošnje pa so bile zaman. Ali bo ostalo tako delo res nekaznovano?

Mnogo sreče! V slovenski kapelici v Celovcu sta si v nedeljo 3. oktobra v poročnem obredu, ki ga je izvršil mil. kan. msgr. Valentin Podgorc, obljubila zakonsko zvestobo mladi Franc Jurič, pd. Erjančič na Bistrici pri Št. Jakobu v Rožu, in Marija Mikl, pd. Kompanjeva iz Svaten. V prekrasnem nagovoru je mil. kanonik nanizal bogate misli o svetem zakonu ter nato daroval poročno sv. mašo. Slovenska družinica v Celovcu je novoporočencema voščila obilo sreče in blagoslova, kar voščimo mlademu, priljubljenemu paru tudi mi prav iz srca.

Poneveril je občinski denar. (Ferlach—Borovlje.) V boroveljski občini so prišli na sled velikim goljufijam. Knjigovodja Alojz Werner, zaposlen v občinskem tajništvu, je poneveril tekom časa 4500 šilingov občinskega denarja, nadalje 2011 S poroštvene svote in še 48 p. m. drv za kurjavo. Werner je bil istočasno od oblasti določeni upravitelj premoženja nemškega Turnvereina ter je tudi tam poneveril svoto 800 S. Podžupan Stöckl in obč. tajnik Richter sta nerednosti javila oblasti, ki je odredila preiskavo. Nepošteni uradnik pride pred sodnika. Pričakovati je tudi nekatere spremembe v občinskem predstojništvu. Ogorčenje ljudstva nad nepoštenim upravljanjem javnega premoženja je veliko.

Novo vodstvo kmetijske zbornice. V torek dne 5. t. m. je bilo na seji zborničnih svetnikov izvoljeno novo vodstvo. Za zborničnega prezidenta je izvoljen posl. Karl Irsa, za prvega namestnika pos. Adlassnig, za drugega zastopnik delojemalcev Wintschnig, za tretjega posl. Hernler. Slovenci smo zastopani v posameznih odsekih po svet. Miklu v glavnem, svet. Plešivčniku v agrarno-političnem, svet. Partlu Filipu, pd. Kosmu na Mačah v melioracijskem, po istem v gozdarskem, po svet. Miklu v živinorejskem in po istem v delojemalskem odseku. Prezident Irsa je po izvolitvi v kratkem nagovoru omenil, da bo z vsemi močmi in sredstvi stremel za tem, da olajša koroškemu kmetijstvu in gozdarstvu njegovo breme ter da zagotovi kmetom in delavcem vsakdanji kruh.

Smrt dveh mamic. (St. Jakob i. R.—Št. Jakob v Rožu.) Začetkom oktobra sta nas zapustili dve materi. V nedeljo 3. t. m. smo ob veliki udeležbi pokopali Kovačevo mater iz Gorinčič, v torek navrh pa je umrla pd. Grilova mati iz Podgrada, žena našega cerkvenega ključarja in botra naših cerkvenih zvonov. Rajni sta bili mamic v pravem pomenu besede, nadvse dobri, delavni, verni, slovenski. Vse ju je zato nazivalo z zlatim imenom: mama. Naj po trudapolnem življenju uživata večni mir, Kovačevi in Grilovi družini pa izreka-mo naše toplo sožalje!

Kranzelhofen—Dvor pri Vrbi. (Pogreb g. dekana Jožef-a Fritza.) V soboto 9. oktobra so v Dvoru pri Vrbi nesli k zadnjemu počitku g. dekana in konzist. svetnika Jožefa Fritza. Obilna množica ljudi, vsaj je bila menda pri pogrebu vsa župnija, je pričala, kako je bil ranjki spoštovan in priljubljen tudi tukaj, kjer teče jezikovna meja in je

dostikrat slovenskemu župniku težko ustreči domačinu Slovincu in priseljencu Nemcu. Tukaj, kjer rastoče letovišče Velden—Vrba prodira od leta do leta bolj med slovensko ljudstvo. Gospod dekan Fritz je bil sin bekštanske župnije, kjer se je rodil l. 1861 kot sin kmečkih ljudi. Študije so se mu nekoliko zavlekle, ko je moral obleči cesarsko suknjo ter služiti pri vojaščini tri leta. Kot vojak je postal četovodja, a Bog ga je klical iz vojašnice nazaj v bogoslovje. Sedemtrideset let je ranjki pastiroval v Dvoru kot župnik in potem po smrti g. Jožefa Schaubacha kot dekan dekanije rožeške. Redkokedaj ostane duhovnik tako dolgo na eni fari. Dolgo službovanje priča, da g. Fritz zase ni iskal ničesar, da je bil z vsem zadovoljen, in dokaz je, da so ljudje imeli svojega dušnega pastirja radi in da mu niso delali težav, ki bi ga bile gnale kam drugam iskat miru. Skromno življenje mu je dalo sredstev, da si je v Dvoru kupil kmečko hišico, ki je bila na dražbi. Zadnji čas so mu odpo-vedale noge in je moral l. 1932 zaprositi, da ga prestavijo v pokoj, iz župnišča v lastno hišico. Tukaj je užival še nekaj sončnih dni v svojem sadovnjaku in pri svojih bčelicah. Ko je julija mesca letos obhajal svojo zlato mašo, se je zbralo okoli njega lepo število duhovnikov prijateljev. Bil je med njimi tako srečen, kakor stari oče med svojimi otroci. Nihče tedaj ni mislil, da se bojo prijatelji tako kmalu zopet znašli na Dvoru kot pogrebci. K pogrebu je prišla vsa duhovščina dekanije z dekanom g. Šenkrom, iz Celovca sta prišla g. kanonik msgr. Podgorc in tajnik g. Millonig, prišla sta dobrolski dekan Kindlman in g. dekan Št. Singer iz Kaple. Bilo je vseh vkup 28 gospodov. Na domu je ranjkega blagoslovil g. kanonik msgr. Podgorc, ki je potem v cerkvi pojasnjeval ljudem duhovniški stan, duhovniški vzvišeni poklic, potrebo duhovniškega pastirovanja in dolžnost ljudi, da skrbe za duhovniški naraščaj. Srednji vek je poznal tri stanove: duhovnike, viteze, kmete. Ti stanovi so naravni, so najpotrebnejši. Duhovnik je bil učenik! In kaj ta uči? Da je nad nami Bog, ki nas bo sodil, od katerega prihaja vsa oblast. Cesar nima nič ukazovati, ako nima oblasti od Boga, oče nima ukazovati, če bi mu Bog te oblasti ne dal. Duhovnik uči, da smo ljudje otroci božji. O teh učениkih pravi Zveličar, da so luč in sol sveta. Svet gnije, koder teh učениkov ni, svet oslepi, pride ob pamet, kjer duhovnikov več ne posluša. Več kakor nauk je sveta maša, ki jo duhovnik daruje za žive in mrtve. Duhovnika Bog postavi v spovednice, da grešnikom odpuščajo grehe, in če bi bili rdeči ko kri, odpuščajo, če treba, sedemdesetkrat sedem. Duhovnik ima od Boga oblast, da blagoslavlja. Duhovnik je na svetu oznanjevalec pravice in ljubezni. Bog je duhovnike vzel iz ljudstva in duhovniki umirajo kakor drugi ljudje, zato je treba dati cerkvi mladih ljudi za duhovniški stan. Po pridigi je bila mrtvaška velika maša, ki jo je opravil g. dekan Schenk. Nato so odnesli mrliča iz cerkve na pokopališče, kjer mu je bila pripravljena jama pod velikim križem. Tukaj je ranjkemu spregovoril v spomin še g. dekan Schenk. Potem se je nemški spomnil umrlega domači g. župnik Kaleja. G. župnik je iz župnijskih knjig dognal, da je ranjki v teku let krstil v Dvoru 1197 ljudi, mrličev je pokopal 843 in 320 parov je pred oltarjem poročil in blagoslovil za zakonsko življenje. G. govornik, ki je mogel ranjkega dolgo opazovati, ga je slavil kot vestnega, gorečega dušnega pastirja. Zadnji čas ko že ni več mogel opraviti svojega brevirja, je bila največja njegova pritožba: „Moliti več ne morem!“ Vsa župnija bo ranjkega g. dekana Jožefa Fritza ohranila naprej v hvaležnem spominu. Naj v miru počiva!

Ferlach—Borovlje. (Požar.) V jutro 3. oktobra se je nenadno oglašila požarna sirena, za njo pa zvonovi, oznanjajoč nevaren požar. V Renkovi pristavi sredi trga je izbruhnil iz neznanih vzrokov ogenj, takoj zajel Renkovo hišo, uničil vse, kar je bilo na njej gorljivega, in segel še do Moričeve trgovine s stroji. Obstojala je nevarnost, da seže nenasitni rdeči element do v bližini stoječih bencinskih tankov. Gasilci so takoj prihiteli na lice mesta in njihovemu prizadevanju se je zahvaliti, da se požar ni mogel razširiti še na sosednja poslopja. Ker je najprej začela goreti Renkova pristava, je požar verjetno zakrivilo neprevidno ravnanje z ognjem.

Drobiž. Na Dunaju so v nedeljo otvorili novi most čez Donavo pri Pratru. — Maribor je minuli teden posetilo 63 koroških avtomobilistov, katere sta občina in tamošnji avto-klub prijazno sprejela. — V Beljak so došli preko Bolgarije in Jugoslavije rajhovski avtomobilisti. — Dunajska občina je obdala kavarne za igre s kartami. — Severni breg Dobrača nameravajo pripraviti za mednarodne zimske tekme. — Bivši hodiški organist Pleiberschnig pride pred porotno celovško sodišče. — V celovski Vetrinjski ulici je trčil avto ravn. Knochove tovarne Polli-ja v nek dunajski tovorni voz. Ravnatelj in še dve osebi so nevarno poškodovani, avto razbit. — Pri dunajskem Aspernu je treščil na tla aeroplan in pod seboj pokopal štiri vojake. — Posestniku Francu Feinig-u v Sv. Nikolaju pri Rudi sta pogorela dom in skedenj; škoda je 12.000 S. — V kapelici stolnega kapitlja v Celovcu je mil. msgr. V. Podgorc poročil svojega nečaka posestnika Alojza Pluder iz Olšenice s pos. hčerjo Marijo Poluk iz Velikova. — Jožefa Pegrin, vdova po umrlem Šimnu Pegrinu, pd. Naradu v Abrijah, se je poročila s pos. sinom Jožefom Ogradnikom iz Abrij.

NAŠA PROSVETA

Vzor farne igre.

V „Ljudskem odru“, prvi številki nove prosvetne sezone, opisuje vneti zagovornik poduhovljenja našega oderskega igranja kaplan Petančič, kako so v štajerskem Vojniku uprizorili Drabosnjakov pasijon. Iz zanimivega in poučnega poročila posnemamo v prosti besedi:

V vojniški fari živijo izobraženci, obrtniki, kmetje in delavci različnih tovarn. Vsaka vas ima več organizacij, društva tekmujejo v igranju, meddruštveni prepiri niso neobičajni. Tod smo igrali pasijon. Udeležilo se ga je okrog 2500 oseb, množica je gledala igro s tako mirnostjo in zavzetostjo, kakor jo težko najdemo pri predstavah v dvorani. Po predstavi je v nekaj minutah vse odšlo domov, gostilne so ostale prazne.

Plakati za uprizoritev so bili nekramarski, igri primerni. Reditelji so bili cerkveni ključarji in drugi odlični možje iz fare. Pri besedilu so igralci izprva zmajevali z glavami, do uprizoritve pa so ga vzljubili tako, da si pasijona niso mogli drugače predstavljati. Nemške izraze — mojster, gnada i, dr. — smo spremenili, besedilo črtali tako, da je trajala igra na stalnem pozorišču uro in tri četrt. Igralo je okoli 150 ljudi: otrok, deklet in fantov in mož, uradnikov, kmečkih, delavskih. Vaje so trajale mesec dni in so bile vestno obiskovane. Za vse igralce so bile tudi posebne vaje. Kot celota je igra odlično uspela. Kristus je igral star in resen igralec in mi smo ga doživljali. Mariji in Magdalenini ni bilo treba joka ponarejati. Množice si preprosti niso mogli predstavljati drugače. Igrali smo vezano brez odmora. Pozorišče je bilo naravno, odri so bili nedaleč drug drugemu, vsak oder je osvetljevala posebna barvana luč, prostor pred odriščem pa močan reflektor.

Po igri se je razvil Križev pot. Med vojaki Kristus in razbojnika z velikimi križi, na čelu smrt, za njo angel, nato stotnik. Sprevod je krenil v temo h cerkvi na hribu, z baklami osvetljeni. Ljudstvo pod hribom se zdrzne, skozi dva kilometra daleč je bilo čuti vpitje, vmes milo in razločno Kristusov glas, Janezove besede. Vse nedeljske harmonike po gostilnah so utihnile, potniki in avtomobili so se ustavljali, cela fara je poslušnila, vzdrtela. Kladiiva sekajoče udarjajo, Marijin krik, sto in sto jih joče, na beli steni cerkve se zariše daleč vidna senca križa, v hipu zažarijo vsi križi in množica v rdeči luči, nato potres... „Kraljevo znamenje, križ, stoji“... pojo igralci, pridružijo se jim glasovi vernikov. Luči ugasnejo, v nekaj minutah je vse tiho in mirno. — Ura je enajst.

„Ljudski oder“ je izšel v prvi številki petega letnika. Prinaša obilico prosvetnega gradiva za predbožični čas, tako spored primernih iger, prizor za misijonsko nedeljo. Igro o gospostvu sveta za praznik Kristusa Kralja in še drugo slično, spominsko pesem Evangelistu Kreku, dekliško igrice

„Žena s srcem“. Nadalje je opisana v narodopisnem kotičku „koroška ovset“, kot so jo v juliju oživili v Kotljah, sledijo nasveti za oder in „ličenje“ (šminkanje), zapiski domače igrske kronike i. dr. — „Ljudski oder“ izhaja vsaka dva meseca in stane za Avstrijo na leto 15 S. Naroča se pri Založbi ljudskih iger v Ljubljani, Zarnikova ulica 17. Našim društvom list najtopleje priporočamo.

St. Michael ob Bleiburg—Šmihel pri Pliberku. V nedeljo 24. t. m. priredi naše prosvetno društvo pri Šerčerju ob 3. uri pop. gospodarsko zborovanje, ki bo združeno s sadjersko razstavo. Govorila bosta inž. Polzer in potovalni učitelj Kolprat.

Globasnitz—Globasnica. V nedeljo 24. oktobra priredi naše društvo pri Šoštarju ob 3. uri pop. prvi večji sestanek nove sezone. Sestanek je združen s proslavo materinstva. Na sporedu igra „Madona v gozdu“, deklamacije, petje in govor. Ljubitelji naših mamic in mamice same iskreno vabljeni!

GOSPODARSKI VESTNIK

Ali naj redimo ali pitamo.

Mnog gospodar se muči z vprašanjem, ali naj se vrže bolj na rejo ali na pitanje. So kmetje, ki vzrejajo prašiče za prodajo, spet drugi, ki kupujejo prašiče za pitanje. Končno so še tretji, ki sami vzrejajo in sami pitajo. Kateri izmed teh treh imajo prav?

Naše kmetije niso za enostransko gospodarstvo. Urejene morajo biti za vsake tržne prilike. Če so cene prašičem visoke, kaže prašiče prodati, če so nizke, ohranim prašiče sam in jih spitam. Za krmo običajno ni treba beliti glave, tisti šilingi iz prodaje pa so običajno dobrodošli. Zato velja pravilo: nikar na kmetiji samo rediti ali samo pitati, marveč vedno rediti in pitati! Kdor pita svojo rejo, lahko ob pravem času izbira pravo blago v primerni kakovosti in se mu vrhutega ni treba bati, da se mu ne ugnezdi svinjska kuga. Končno pa je izpitanje cilj vsake reje. Kdor samo redi, prerad zapade malenkostim ter posveča pozornost plemenu s takimi in takimi ušesi, s tako in tako obliko telesa in še drugim postranostim. Pozabi pa, naj je živina pravočasno zgodna, pripravna za pitanje in čemur še posveča pažnjo živinski kupec.

V našem času je treba riziko vsestransko zmanjšati in zato voditi prožno gospodarstvo, ki se prilagodi vsakterim prilikam na trgu. To velja za prašičerejo, pitanje, živinorejo in za kmetijsko gospodarstvo vobče.

Krmite svinje s surovim krompirjem! Takole svetuje nek nižjeavstrijski kmet v svojem strokovnem listu: Svinjam, namenjenim za pitanje, dajem zjutraj in zvečer poleg običajne piče 3 do 4 kg surovega krompirja, dodajam nekaj ribje moke, v prvem času pitanja tudi nekaj zelene krme, ob koncu spet ribje moke. Resnica je, da surova krma pospešuje prebavo. Mladim, brejim svinjam pokladam v jutro 1 liter kislega posnetega mleka in 2 do 3 kg krompirja, opoldne mlado deteljo ali travo, zvečer mešanico žitnega zdroba in kislega posnetega mleka. Pri vsem tem si prištedim drva, parenje in delo, živali pa so s surovo, mrzlo krmo kar zadovoljne in dobro uspevajo. Strokovnjak dodaja mnenje, da krompirjeve porcije ne smejo biti prevelike.

Letošnji krompir gnije. Pri tem si mnogi pomagajo, kakor vedo in znajo. Ponekod ga puščajo na njivah, drugod ga mečejo na gnojišče. To ravnanje je vse graje vredno, ker pospešuje gnilobo krompirja iz leta v leto. Ves gnil krompir moramo čimprej odbrati in zakopati globoko v zemljo; dobro storimo, če ga prej polijemo še z živim apnom. Tudi sežiganje gnilega krompirja je prav umestno. Letos bo treba posebne pažnje tudi v kleti, koder imamo krompir spravljen. Klet prebelimo, prezračimo in očistimo. Spravljamo ga najbolje na pode, ki so za pedenj od tal, ob zidu pa postavimo deske in škopo, da ga zavarujemo pred zemeljsko in stensko vlago. Visoke krompirjeve plasti niso priporočljive, boljše je, da krompir ši-

roko razgrnemo po podu. Krompir moramo redno in skrbno prebirati. Skrbeti moramo za primerno toploto, ob lepem vremenu pa kleti zračimo. Letos je malo žita in bo spomladi kruh drag, zato ravnajmo previdno s krompirjem.

Kisanje pokvarjenega krompirja. Nagnite krompirjeve sadeže obrežemo do zdravega, jih operemo in v kotlu razkuhamo. Parjen krompir zmastimo v kakšni posodi in ga stlačimo v sod ali kad. Krompir je treba dobro stlačiti in zbiti. Ko je posoda polna, jo pokrijemo z deskami, na vrh denemo še plast ilovice. Dobra je tudi primerna jama v zemlji, obdana z deskami. Na ta način konzerviran krompir se po nekaj tednih skisa in vzdrži v tem stanju tudi dve leti.

Orehove sadike. Orehov les je menda med najdragocenejšimi in mnog gospodar se ukvarja z mislijo nove saditve. Pri tem je treba vedeti, da se oreh vzgoji samo iz semena. Vsi poizkusi cepljenja po načinu cepitve drugih sadnih dreves so se izjalovili. Semena položimo v primerni razdalji v zemljo in pustimo, da nam mladike poženejo v debla. Tudi presajevanje orehovih mladik ni vedno uspešno.

Sadna mezga ali marmelada. Sadje mora biti zrelo in zdravo. Prekuhamo ga in stlačimo skozi sito. Posoda za mezgo bodi lončena ali medena. Kuhati ne smemo na prevročem prostoru, najboljša je, če postavimo posodo z mezgo v večjo posodo vrele vode. Med kuhanjem moramo večkrat premešati, še vročo nato zlijemo v segrete steklenice in shlajene zavežemo s pergament-papirjem. Mezga je dovolj kuhana, ako se kapljica na mrzlem krožniku razlije.

Zanemarjenemu travniku pomagajo apneni prah in umetna gnojila. V jeseni potrosimo po travniku apneni prah enakomerno po površini. Do spomladi je apno zlezlo v zemljo, nakar navozimo na travnik gnojnice. Ko se vzbudi rast, prebranamo s travniško brano podolgem in počez, da izrujemo mah. Nato posujemo še nekaj kostne moke ali fosfatne žindre. S tem smo uničili travniški mah, zemlji odvzeli odvišno kislino in jo pravilno zagnojili, da zamorejo trave in detelje krepko rasti. Zelo zanemarjeno rušo pa preorjemo in na novo zasejemo s travno mešanico.

Celovski trg minulega tedna. Na živinskem trgu so plačevali krave po 85—1.10 S za kg žive teže, krave za klanje 50—65, prašiče 1—1.50 S. — Na blagovnem trgu so bile cene za 100 kg: Pšenica 40—41, rž 28—30, ječmen 26—30, oves 25—27, ajda 25—27, koruza 25—26, sladko seno 6—6.50, kisló 4—4.50, slama 3.50—5.00 S. — 1 kg graha 80—1.00, isto leča, fižol 40—80, krompir 12, zelje 30—40, goveje maslo 3.50—4.00, sirovo maslo 2.40 do 4.20, prekajena slanina 3.20 do 5.20, sirova 2.60—2.80, svinjska mast 2.80—3.00, jajca 15—16, kokoši, komad, 2—3, race 3—4, mehka drva, kratka 3—4, trda 4—5 za k. m.

Jesenski in zimski ostanki po 70 g meter

Barhenti za perilo in obleke, flaneli, nitkasto blago, modro-črno-rdeči modni tisk, posteljnina v vseh barvah, Oxfordi, šifoni, klot-molino, Jacobrisače, ševijoti, zimski dirndli.

Po želji naročite 30 m za S 21.—

R. & Josefina WEISS

Wien IX. Bezirk, Porzellangasse 14

Če ne ugaja, vrnemo denar. Od S 20.— višje poštnine prosto. Pol kg lepih ostankov za krpanje za S 1.—. Ceniki brezplačno. 66

Na večje posestvo z gostilno se takoj sprejmejo: natararica, hlapec, kravarka in svinjarka. Plača po dogovoru. Naslov v upravi lista. 65

Hišica z dvema sobama, kuhinjo, kletjo, sado-nosnikom, zelenjavnim vrtom, gozdno parcelo, v Kotmari vasi ob cesti, se vsled izselitve **po ceni proda.** Pismene ponudbe na: Marija Pavlič, Köttmannsdorf. 67

Za 5 S na mesec dobavlja 54

posnemalnik

Jos. PELZ, Wien XV., Mariahilferstr. 164
Ceniki zastonj Zastopniki se iščejo